

Sangelever og motivasjon i videregående opplæring

Christer T. Aannestad

I denne teksten vil jeg presentere utvalgte oppdagelser fra masterstudien; *Elevers motivasjon i et sangdidaktisk landskap [...]* (Aannestad, 2015). Disse kan blant annet være et bidrag til utviklingen av sangundervisningen i videregående opplæring, samt i kulturskolen. Jeg vil også knytte noen bånd til den sangmetodiske tilnærmingen *Komplett Sangteknikk*, hvis filosofi kan være til inspirasjon for å optimalisere elevers motivasjon i fremtidig sangundervisning.

I pedagogisk litteratur hevdes det at motivasjon er avgjørende for all menneskelig aktivitet og læring og at elever som har mistet lysten får lite eller ingenting ut av læringssituasjonen (Lillemyr, 2007; Vejleskov, 2009). Innsikt i den enkelte elevs motivasjon for sangfaget synes dermed å være avgjørende for at læring skal finne sted. Dette ledet meg frem til studiens problemstilling: Hvordan forklarer elever sin motivasjon i et sangdidaktisk landskap?

Studiens empiri bygger på to gruppeintervjuer med seks elever fra to ulike musikklinjer (videregående skoler) i landet. Med en *fenomenologisk-hermeneutisk* tilnærming har jeg forsøkt å nå frem til dyptgående og nyanserte beskrivelser av deres motivasjon i møte med sangfaget. Empirien ble fortolket i dialog med fire teoretiske perspektiver; *Selvbestemmelsesteorien* (Ryan & Deci, 2000), *Målorientering* (Nicholls, 1989), *Sosial motivasjon* (Drugli, 2012; Lillemyr, 2007), og *Prestasjonsmotivasjon* (Atkinson, 1964). Gjennom analysen av datamaterialet arbeidet jeg frem tre meningstemaer som beskrives i det påfølgende avsnittet.

Studiens oppdagelser: Meningstemaene drivkraft, møte og øving

Meningstemaet *drivkraft* har til hensikt å forklare elevenes interesse for å velge sang som hovedinstrument. Foruten den sosiale anerkjennelsen fra blant annet kor, band og UKM¹, nevnte enkelte elever også muligheten til å oppnå gode karakterer som avgjørende for sitt valg. Karakterer betegnes ofte som ytre motivasjon. Likevel påpekte flere at karakterer kan inspirere til innsats og høyere kompetanse. I tråd med Richard M. Ryan og Edward L. Deci (2000) teoretiske bidrag kan karakterer dermed også appellere til elevenes indre motivasjon.

Det andre meningstemaet, *møte*, fanger opp elevenes motivasjon stilt ovenfor ulike typer repertoar, samt i møte med læreren. I den anledning fikk den klassiske sangtradisjonen stor oppmerksomhet. De første møtene med klassisk sang ble skildret som forstyrrende for

motivasjonen av de fleste. Stadig eksponering, mestringsopplevelser og verdien av allsidighet virket imidlertid stabiliserende igjen. En av elevene uttrykte det slik:

[...] Kaffe, kaffe er en typisk ting som ikke er godt første gangen, eller øl – men så drikker man det et par ganger og så smaker det godt. Det er litt sånn med klassisk [sang]. Det var i hvert fall det for meg (Espen) (Aannestad, 2015, s. 78).

Jeg leser dette som en transformativ motivasjonsprosess, fra ytre til indre motivasjon. Videre artikulerte to av elevene møtene med læreren som lite autonome, med en følelse av ikke å bli forstått. May Britt Drugli (2012) omtaler dette som en negativ lærer-elev-relasjon. Det kan også omtales som ytre motivasjon/amotivasjon (Ryan & Deci, 2000). To andre elever skildret møtene som svært autonome og understreket at læreren var engasjerende. Dette tangerer indre motivasjon og en positiv lærer-elev-relasjon. De siste elevene fortalte at de satte pris på å bli tildelt repertoar, noe som vitner om en god lærer-elev-relasjon og en engasjerende lærer.

Meningstemaet *øving* forklares av elevene som dikotomien noe de *må gjøre* (skolerelatert øving, ytre motivert) versus noe de *vil gjøre* (fritidsrelatert øving, indremotivert). Likevel synes fire av elevene å forenes om at teknikk og stemmeutvikling er viktig og/eller at de kunne tenke seg å leve av å synge. Slike mål fordrer at det øves på instrumentet og åpner dermed for å forstå øving som et mål i seg selv, altså som indre motivasjon.

Forbindelsen til eksistensfilosofien og bidraget til den didaktiske relasjonstenkningen

Underveis i analysearbeidet oppdaget jeg at rammene for motivasjonsteorien var sprengt. Den kunne ikke forklare elevenes motivasjon alene. Deres måte å uttrykke hva som gav/ikke gav mening i undervisningen ledet meg inn i en dialog med eksistensfilosofisk tenkning. Heri fikk blant annet Otto F. Bollows (1969) møtebegrep betydning for mine fortolkninger. Han forklarer *møte* som en skjebneforandrende og rystende opplevelse som fremtvinger en forandring – en beskrivelse som tangerer elevenes transformativ møter med den klassiske sangtradisjonen. Hans perspektiver om *øving* som et mål i seg selv (Bollnow i Ruud, 1983) ble også viktig for å kunne forstå elevenes motivasjon for det håndverksmessige ved faget.

Min erfaring er at motivasjonsteoriene ofte artikuleres som eksplisitte læringsverktøy i pedagogisk litteratur, mens de i didaktisk litteratur opptrer som et mer implisitt fokus for å muliggjøre elevers læringsutbytte. Slik sett vil jeg hevde at meningstemaene drivkraft, møte og øving kan være et bidrag til å gjennomsyre alle aspektene i den didaktiske relasjonsmodellen. På den måten vil de kunne styrke motivasjonens plass i en sangdidaktisk kontekst.

Komplett Sangteknikk (CVT) og motivasjon

CVT er en sjangeruavhengig metode som synes å ha stor innvirkning på elevers motivasjon blant annet fordi de får mulighet til å designe sin egen «sound», uten å skade stemmen. I videregående opplæring kan CVT for øvrig være et positivt bidrag til å sidestille den rytmiske og klassiske sangtradisjonen, og slik sett bane vei for en enda mer allsidig undervisning.

Etter snart fire år med studier ved CVT^{II} har jeg lært å analysere og tilpasse instruksjonene mine etter elevenes læringstyper (logisk, auditiv, kinestetisk, visuell og imaginær – eller en kombinasjon av disse). Når elevene får instruksjoner som samsvarer med måten de lærer best på erfarer jeg at både motivasjon og lærelyst øker. I motsetning til den tradisjonelle mesterlæretradisjonen der valgene ofte overlates til læreren spør CVT-pedagogen gjerne: «Hva kan jeg hjelpe deg med?». Dette åpner i stor grad for dialog og elevautonomi med den indre motivasjonen i fokus. Selv om både kulturarv og allsidighet bør fremmes videregående opplæring er det en fordel for motivasjonen om elevene får være med å bestemme mest mulig.

Cathrine Sadolin (2012; 2015), grunnleggeren av Komplett Sangteknikk, hevder det er viktig at tvetydige fagbegreper erstattes med nye, at alle termer har en definisjon, at alle lyder kun har ett begrep og at samtlige begreper kun betyr én ting. Dette mener jeg er en styrke for lærer-elev-relasjonen fordi en felles språkramme gjør det lettere å kommunisere, uavhengig av hvilken lærer en går til. Innen andre sangmetoder har den tradisjonelle begrepsbruken ofte ulik betydning hos den enkelte lærer. Dette kan føre til misforståelser og frustrasjon. Jeg lurer derfor på om det er mulig å forenes om en felles terminologi som passer for alle metoder?

Lyd i seg selv kan ikke skade, men ukontrollerte spenninger som hindrer stemmebåndene i å svinge fritt kan, hevder Sadolin (2012). Alle lyder kan altså produseres på forsvarlig vis så lenge en forholder seg til et spesifikt sett regler. Med dette vil jeg oppfordre til stor ydmykhet ovenfor sangtekniske områder der kompetansen ikke strekker til (ennå). Fortell i hvert fall ikke eleven at visse lyder er skadelige ute å være hundre prosent sikker først.

Denne teksten er ment som en inspirasjon i det videre arbeidet med å optimalisere elevers motivasjon i sangundervisningen. I den anledning vil jeg sitere Sadolin som, i ydmykhetens navn, sier at: «Keep what works for you and leave the rest» (Sadolin, 2015, s. 3). Samtidig understreker hun at det ikke finnes noen absolutte sannheter. Hennes pågående forskning møter stadig på anomalier som gjør at tidligere sangtekniske «sannheter» har måttet vike for nye. Den nyreviderte boken som publiseres i løpet av 2016 vitner om nettopp dette.

Litteratur

- Aannestad, C. T. (2015). *Elevs motivasjon i et sangdidaktisk landskap. En fenomenologisk-hermeneutisk intervjuundersøkelse med seks sangelever i den videregående skolen.* (Masteroppgave). Trondheim: Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet.
- Atkinson, J. W. (1964). *An Introduction To Motivation.* New York, Chicago, San Francisco: D. Van Nostrand Company.
- Bollnow, O. F. (1969). *Eksistensfilosofi og pedagogikk* (R. Myhre, overs.). Oslo: Fabritius & Sønners Forlag.
- Drugli, M. B. (2012). *Relasjonen lærer og elev: Avgjørende for elevenes læring og trivsel.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju.* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lillemyr, O. F. (2007). *Motivasjon og selvforståelse. Hva ligger bak det vi gjør?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Nicholls, J. G. (1989). *The Competitive Ethos and Democratic Education.* Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Ruud, E. (1983). *Musikken - vårt nye rusmiddel? Om oppdragelse til og gjennom musikk i dagens samfunn.* Oslo: Norsk Musikkforlag.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67. doi: 10.1006/ceps.1999.1020
- Sadolin, C. (2012). *Complete Vocal Technique* (3. utg. Vol. 1). København: Shout Publications.
- Sadolin, C. (2015). *CVT Workshop Manuscript.* Upublisert manuskript. Complete Vocal Institute i København.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode.* Bergen: Fagbokforlaget Vigmøstad & Bjørke.
- Vejleskov, H. (2009). *Motivation. Om motivationens betydning for undervisningen.* København: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag.

Christer T. Aannestad (master i kunstfagdidaktikk)

Lektor i sang- og dramafag ved Orkdal kulturskole, frilans utøver og vokalpedagog
christer(at)christeraannestad.no

^I Forkortelse for Ungdommens Kulturmønstring.

^{II} Forkortelse for Complete Vocal Institute (København), sanginstituttet Cathrine Sadolin åpnet i 2005.